



Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Minderheden in het Midden-Oosten

Dam, N. van

Citation

Dam, N. van. (1972). Boekbespreking van: Minderheden in het Midden-Oosten. *Acta Politica*, 7: 1972(4), 505-507. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449359>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449359>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

wordt door Pelt op overdreven aandoende wijze geprezen als een wijs heerser met een grote vooruitziende blik en bijna onuitputtelijke reservoirs aan tact en geduld. Het volgende citaat is slechts een van vele gelijksoortige loftuitingen:

'King Idris I exercised his royal prerogatives for more than fifteen years, unobtrusively weathering many a storm, always keeping the ship of state on an even keel, constantly adjusting his course to the changing winds of rapidly developing situations. His authority was uncontested, and it was an element of stability. It is the author's belief that King Idris' greatest achievement was to bring his people an image of nationhood and a growing sense of integration strong enough to create a lasting bond' (p. 882).

De persoon van Pelt zelf daarentegen blijft vrijwel steeds op de achtergrond in dit verhaal. Tekenend is in dit verband dat hij over zichzelf steeds in de derde persoon enkelvoud schrijft: 'The Commissioner' deed dit, 'The Commissioner' deed dat. Bij het verrichten van zijn werkzaamheden kwam Pelt nogal eens in conflict met de Raad voor Libye van de Verenigde Naties, die tot taak had hem te helpen en te adviseren bij de voorbereiding van de onafhankelijkheid. Deze Raad bestond uit Engeland, Frankrijk, Italië, de Verenigde Staten, Egypte en Pakistan, aangevuld met vertegenwoordigers van de drie provincies en een voor de in Libye wonende minderheden. Met name beklagde de Raad er zich over nogal eens te laat of onvoldoende te zijn ingelicht over de ontwikkelingen in Libye (men krijgt de indruk dat die klachten niet altijd geheel ongerechtvaardigd waren). Pelt had van zijn kant ook ernstige klachten tegen de wijze waarop de Raad het proces van onafhankelijkheidsverlening dreigde te vertragen en over de tegengestelde en tegenstrijdige meningen die in de Raad naar voren kwamen. Pelt is echter te veel diplomaat (verzoener? bemiddelaar?) om het zelfs na zoveel jaren bij een veroordeling van de Raad te laten. Onmiddellijk na zijn geuite kritiek, volgt een stukje relativering:

'This is not to say that the Council was useless. On the contrary, its value becomes evident the moment one tries to imagine what would have happened had a Commissioner, without a Council to aid and advise him, been appointed to assist the people of Libya in their efforts to surmount the numerous obstacles they met along the road to unity and independence. He would have found himself without a sounding board to test his views, either in private or in public on the many controversial questions with which he was bound to be faced' (p. 869).

Gezien alle interne en externe strubbelingen waarmee de totstandkoming van de staat Libye gepaard is gegaan, moet het verbazingwekkend worden genoemd dat men erin slaagde de onafhankelijkheid zelfs nog een week vóór de door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties gestelde datum (1 januari 1952) tot stand te brengen. Pelt merkt zelf op dat twee jaar voor de voorbereiding van deze onafhankelijkheid eigenlijk te kort was. Er zijn echter sindsdien gevallen bekend van landen wier onafhankelijkheid aanzienlijk sneller en minder degelijk voorbereid tot stand is gekomen dan die van Libye. Het is de vraag of hun staatkundige stelsels nu zoveel minder goed functioneren dan dat van Libye of, anders gesteld, of Libye een zoveel 'betere' staat zou zijn geworden als de VN (en de Libyërs zelf) Pelt nu eens vier jaar voorbereidingstijd hadden gegeven in plaats van twee.

Er kan geen twijfel over bestaan dat Pelt en zijn internationale staf van 49 mensen een moeilijke opdracht op voortreffelijke wijze hebben vervuld. Pelt werd daarbij geholpen — mirabile dictu? — door de internationale spanningen tijdens het hoogtepunt van de Koude Oorlog. Hij merkt hierover op:

'Had the convoy of States that made up the community of nations during the years 1948—1952 been steaming through calm seas, the task of the United Nations in Libya probably would have been more difficult than it was. In all likelihood the story would then have been front-page news, with all that such treatment implies in the public and in the private sectors of international affairs... But the agenda of successive sessions of the General Assembly during that period, including Palestine and the Near East, Greece, Korea and peace in the Far East — to mention only the principal sources of tension — tells eloquently enough that for the world at large, with the exception of the Powers immediately interested, Libya had been relegated to a very minor place' (p. 314).

Pelt heeft dit standaardwerk duidelijk opgezet als een verslag van een van de belangrijkste werkzaamheden in zijn lange carrière als internationaal ambtenaar. Ondanks de onpersoonlijke schrijfrant is het daardoor geworden tot een sterk persoonlijk document dat iedereen zal boeien die zich interesseert voor de verrichtingen van internationale ambtenaren. Bij het vele goeds dat over dit boek te zeggen valt, volgen hier nog een tweetal desiderata: het zou handig geweest zijn bij de vele appendices (waaronder een handig kaartje!) die aan het boek zijn toegevoegd, ook een lijstje met data van belangrijke gebeurtenissen op te nemen. Ook zouden, gezien het grote aantal namen van mensen die in het boek voorkomen, een aantal foto's van de belangrijkste personen de overzichtelijkheid hebben vergroot. Maar wellicht heeft men hiervan afgezien om de nu al schier onbetaalbare prijs niet nog hoger te doen worden!

P. R. Baehr

L. C. Biegel, Minderheden in het Midden-Oosten, hun betekenis als politieke factor in de Arabische wereld, van Loghum Slaterus, Deventer, 1972, 344 p., f 32,50

De literatuur over de rol van minoriteiten in de politieke ontwikkelingen van het Midden-Oosten was tot voor kort zeer beperkt. Voor de khalifatenperiode geldt nog steeds het boek van A. S. Triton¹ als standaardwerk, terwijl de moderne tijd tot 1945 in vrij beknopte vorm door A. H. Hourani² behandeld is. De dissertatie van Biegel vormt de eerste studie waarin ook op de periode van 1945 tot aan de juni-oorlog in 1967 wordt ingegaan en waarin vooral de *wisselwerking tussen pluralisme en Arabisme* wordt geanalyseerd. De schrijver heeft „getracht door een benadrukking van de betrokkenheid van minoriteiten bij de politieke ontwikkelingen in de Arabische wereld, een tegenwicht te vormen voor de vele publikaties over het Midden-Oosten, die deze kwestie verwaarlozen of slechts in een beperkte context — bijvoorbeeld het Koerdische probleem in Irak — behandelen” (blz. 5). Biegel is hierin zeker geslaagd, maar de lezer dient zich wel voortdurend te blijven realiseren dat het hier gaat om een verhandeling waarbij de minoriteitenfactor, waar dat ook maar mogelijk is, sterk naar de voorgrond is gehaald. Zo valt er lang niet altijd uit de tekst af te leiden hoe zwaar de minoriteitenfactor zou tellen als deze in een veel groter kader geplaatst zou worden. Het boek begint met enkele kanttekeningen bij het minoriteitenverschijnsel, waar Biegel een overzicht geeft van kenmerken die minoriteiten in het algemeen bezitten.

¹ A. S. Triton, *The Caliphs and their non-Muslim Subjects. A critical Study of the Covenant of 'Umar*.

² A. H. Hourani, *Minorities in the Arab World*, London 1947.

Hij brengt de bezwaren naar voren die kleven aan de vaak ongenueanceerd gebruikte term *minderheid* en besluit daarom zich „uitsluitend te bedienen van het minder gewone, maar daardoor ook minder verwarring zaaiende synoniem *minoriteit*”. Een oplossing van principiële aard kan volgens Biegel alleen worden gevonden in het munten van een geheel nieuwe term. Hij suggereert om het woord *minoriteit* te vervangen door de term „*devalente volksgroep*”. Bij de indrukwekkende lijst van bronnen en aangehaalde literatuur achter in het boek, treft men een apart gedeelte aan dat betrekking heeft op de minoriteitenproblematiek in het algemeen.

Biegel heeft zich in zijn studie beperkt tot het gebied van de *Vruchtbare Maansikkel*, hetgeen tegenwoordig de staten Irak, Syrië, Libanon, Jordanië en Israël omvat. De reden hiervoor is dat men juist in dit gebied een bijzonder grote verscheidenheid van minoriteiten aantreft, evenals zeer verschillende modaliteiten en groepsverhoudingen. De schrijver gaat er vrijwel voortdurend vanuit dat de door hem behandelde minoriteiten handelen vanuit hun *minoriteiten-lid zijn*. Hun houding wordt steeds geplaatst in het kader van de wisselwerking tussen pluralisme en Arabisme, terwijl aan economische factoren die ook een belangrijke rol hebben kunnen spelen minder aandacht wordt geschonken. Een juistere titel voor het boek zou misschien zijn geweest: „*De Wisselwerking tussen Pluralisme en Arabisme in de Vruchtbare Maansikkel, een interpretatie*”.

Biegel suggereert dat de Syrische Ba'thisten die Qutriyin (Regionalisten)³ worden genoemd, grotendeels uit minoriteitskringen afkomstig waren, maar dat er zich ook „ettelijke” Sunnieten onder hen bevonden. Volgens Biegel werkten deze Sunnieten met de desbetreffende minoriteitenleden samen omdat zij „ongeveer dezelfde afwijzen-de houding innamen t.a.v. het Arabische eenheidsideaal” (blz. 241). Als men echter bedenkt dat zowel de Sunnieten als de minoriteitenleden onder de Qutriyin in hoofdzaak afkomstig waren van het arme platteland, kan men hun samenwerken ook verklaren vanuit hun gemeenschappelijke extreem socialistische standpunten en de tegenstellingen tussen stad en platteland. Een toekenning van een zeker gewicht aan deze structurele factor zou zeker op zijn plaats geweest zijn.

De Islam kende een stelsel van minoriteitenbescherming „avant la lettre”. De minoriteiten kregen een geïnstitutionaliseerde status die men volgens Biegel kan vergelijken met Abraham Kuyper's soevereiniteit in eigen kring. De minoriteiten betaalden voor hun beschermde status met een extra belasting en het aanvaarden van een tweederangs burgerschap.

Op blz. 103 geeft Biegel grafisch weer hoe sterk de Sunnieten en de verschillende minoriteiten vertegenwoordigd zijn in de verschillende Arabische nationalistische of anti-Arabisch nationalistische (*neo-shu'ubiyah*) politieke bewegingen, die op hun beurt weer onderverdeeld zijn naar politieke kleur. Het is een impressionistisch beeld, dat niet gebaseerd is op exact cijfermateriaal, hetgeen tot dusverre vrijwel niet voorhanden is. Op blz. 155 wordt een grafische voorstelling gegeven van de positiebepaling van de minoriteiten t.o.v. het Arabisme en de twee institutionele kanalen waarlangs zij vooral sedert de tweede wereldoorlog aan macht hebben kunnen winnen, n.l. via het leger en via bepaalde politieke partijen.

Een apart hoofdstuk is gewijd aan het *Christelijk Arabisme*. Het vormt een van de

³ Voor een gedetailleerde uiteenzetting van de wijze waarop de Qutriyin in samenwerking met het voornamelijk uit minoriteitenleden bestaande „Militaire Comité” de macht in Syrië veroverde, zie: N. van Dam, *De Ba'thpartij in Syrië (1958-1966)*, *Internationale Spectator*, Jrg. XXV, nr. 20, 22 november 1971, blz. 1889-1933.

hoogtepunten van het boek. Biegel wijst hierin op de grote bijdrage die Arabische Christenen via geschriften hebben geleverd aan de ideevorming in het Westen over het Arabisme. Hij toont aan dat dit „Christelijk Arabisme” geenszins identiek is met de opvattingen van de Muslims, die het Arabisme vaak hebben voorzien van een Islamitische tint. Biegel wijst bij deze Christenen op het vóórkomen van verschijnselen als zelfdepreciatie en zelfhaat, hetgeen hen er soms toe heeft gebracht om niet honderd procent, maar wel duizend procent Arabisch nationalistisch te zijn in een poging om door de Muslims als gelijkwaardige partners te worden aanvaard.

In compacte vorm gaat Biegel in op de consequenties die de schepping van de staat *Israël* m.b.t. de minoriteiten heeft gehad. Voorts wordt kort het politiek functioneren van het verzuilingsverschijnsel in *Libanon* behandeld. Op zeer uitvoerige wijze wordt de politieke rol van minoriteiten in Syrië en Irak besproken, hetgeen één derde van het boek omvat. Uit *Irak* schrijft Biegel hoe de numerieke minderheid van Arabische Sunnieten, die grotendeels voor het Arabisme opteren, de grootste twee bevolkingsgroepen overheerst, n.l. de Shi'itische Arabieren die meer op Iran, dat het bolwerk van de Shi'ah is, gericht zijn, en de naar autonomie strevende Koerden. In *Syrië* heerst er een *anomalie*. Daar hebben de in de minderheid zijnde Alawieten sedert de machts-overname van de Ba'thpartij in 1963 vrijwel alle macht in het leger en de overheidsorganen in handen gekregen. Voor het ontstaan van de juni-oorlog van 1967 kent Biegel een belangrijke plaats toe aan de rol die Syrische minoriteitenleden hierbij zouden hebben gespeeld. Van *Jordanië* geeft Biegel een uiteenzetting van de belangrijke rol die de bedoeïnen en Circassiërs daar hebben gespeeld bij het voortdurend overeind houden van de monarchie. D.m.v. interviews in 'Amman, heeft de schrijver een belangrijke bijdrage geleverd aan de literatuur over de Circassiërs in Jordanië, waarvan tot dusverre vrijwel geen gegevens bekend waren.

De hoofdstukken zijn meestal zo opgebouwd dat ze beginnen met een feitelijke beschrijving, vaak vermengd met eigen interpretaties, en afgesloten worden met een analytisch gedeelte. Door de wijze waarop de voetnoten soms geplaatst zijn, is het helaas niet altijd duidelijk wanneer men nu te maken heeft met (vaak bijzonder waardevolle) interpretaties of hypothesen van Biegel zelf en wanneer het geciteerde gegevens zijn.

Aan het einde van het boek treft men enkele uit het Arabisch vertaalde en voor het eerst gepubliceerde documenten aan over de *verenigbaarheid van Islam en socialisme*. Het is een bijzonder grote verdienste van Biegel geweest om op zeer boeiende wijze voor het eerst de tot dusverre te lang verwaarloosde en belangrijke minoriteitenfactor op de voorgrond te brengen, en een ieder die wat meer wil begrijpen van dit gebied dan alleen een oppervlakkige papieren werkelijkheid, mag dit waardevolle boek zeker niet ongelezen laten. Wel doet zich nog een vraag voor. Men zou graag willen weten *in welke mate* de minoriteitenfactor in het Midden-Oosten precies een rol speelt i.p.v. dat zij een rol speelt. Het is echter de taak van toekomstige onderzoekers om door detailstudies meer inzicht in dit probleem te verschaffen. Het laatste woord over de minoriteiten in het Midden-Oosten is daarom nog lang niet geschreven.

N. van Dam